

CHARLES UNIVERSITY
Faculty of Law

CADRUL LEGAL AL UE ÎN MATERIA DREPTULUI PRIVIND EGALITĂȚILE

(cu atenție deosebită acordată art. 21 din Carta UE privind drepturile
fundamentale)

Finanțat în cadrul programului "Cetățeni, egalitate, drepturi și valori 2021-2027" al Comisiei Europene

22 mai 2023

Jakub Tomšej

18

Agenda

- Introducere
- Cadrul legal internațional și UE în materia dreptului privind egalitățile
- Legislația primară și secundară a UE
- Carta UE privind drepturile fundamentale și scopul acesteia
- Jurisprudența CJEU: efectul orizontal direct al art. 21
- Studiu de caz

Introducere

- Egalitatea și nediscriminarea ca unul dintre principiile de bază ale dreptului internațional și ale celui european

3

Instrumente ONU

- Carta ONU din anul 1945: Art 1 (3) - promovarea și încurajarea respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie;
- Declarația universală a drepturilor omului din anul 1948: Art 2 – încurajarea respectării drepturilor omului și libertăților fundamentale pentru toți, fără nicio deosebire de rasă, sex, limbă sau religie.

4

Instrumente ONU

Convenția internațională privind drepturile economice, sociale și culturale (ICESCR) din anul 1966: Art 2.2 – Statele părți la prezentul pact se angajează să garanteze că drepturile enunțate prin acesta vor fi exercitate fără nicio discriminare întemeiată pe rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere ori altă împrejurare.

5

Instrumente ONU

Convenția internațională privind drepturile civile și politice (ICCPR) din anul 1966: Art. 2 – să respecte și să garanteze tuturor persoanelor drepturile recunoscute în prezentul pact fără nici o deosebire, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

Art. 26 – Toate persoanele sunt egale în fața legii și au, fără discriminare, dreptul la o ocrotire egală din partea legii. În aceasta privință, legea trebuie să interzică orice discriminare și să garanteze tuturor persoanelor o ocrotire egală și eficace contra oricărei discriminări, în special de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau orice altă opinie, origine națională sau socială, avere, naștere sau întemeiată pe orice altă împrejurare.

6

Convenții internaționale

Convenția europeană a drepturilor omului (Consiliul Europei, 1950)

Art 14: Exercițarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.

7

Convenții internaționale

- Convenția ONU privind eliminarea discriminării rasiale (CEDR, 1965)
- Convenția ONU privind eliminarea discriminării împotriva femeilor (CEDIF, 1979)
- Convenția ONU privind drepturile persoanelor cu dizabilități (CDPD, 2006)
- Convenția OIM nr. 111 privind discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă și al exercitării profesiei (1958)
- Carta socială europeană (Consiliul Europei, 1961)
- Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale (Consiliul Europei, 1995)
- Convenția de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței în familie (Consiliul Europei, 2011)

8

Legislație primară UE

Art. 2 din Tratatul privind Uniunea Europeană

Uniunea se întemeiază pe valorile respectării demnității umane, libertății, democrației, egalității, statului de drept, precum și pe respectarea drepturilor omului, inclusiv a drepturilor persoanelor care aparțin minorităților. Aceste valori sunt comune statelor membre într-o societate caracterizată prin pluralism, nediscriminare, toleranță, justiție, solidaritate și egalitate între femei și bărbați.

Art. 3 (3) din Tratatul privind Uniunea Europeană

Uniunea combate excluziunea socială și discriminările și promovează justiția și protecția sociale, egalitatea între femei și bărbați, solidaritatea între generații și protecția drepturilor copilului.

9

Legislație primară UE

Art. 8 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene

În toate acțiunile sale, Uniunea urmărește să elimine inegalitățile și să promoveze egalitatea între bărbați și femei.

Art. 10 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene

În definirea și punerea în aplicare a politicilor și acțiunilor sale, Uniunea caută să combată orice discriminare pe motive de sex, rasă sau origine etnică, religie sau convingeri, handicap, vârstă sau orientare sexuală.

Art. 19 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene

Consiliul, hotărând în unanimitate, în conformitate cu o procedură legislativă specială și cu aprobarea Parlamentului European, poate lua măsurile necesare în vederea combaterii oricărei discriminări bazate pe sex, rasă sau origine etnică, pe religie sau convingeri, pe handicap, vârstă sau orientare sexuală.

10

Legislație secundară UE

Motive Domeniu	Rasă	Sex	Religie	Dizabilitate	Vârstă	Orientare sexuală
Încadrare în muncă Pregătire vocațională	Green	Green	Green	Green	Green	Green
Educație	Green	Red	Red	Red	Red	Red
Bunuri și servicii	Green	Green	Red	Red	Red	Red
Protecție socială	Green	Green	Red	Red	Red	Red

11

Carta UE privind drepturile fundamentale

Este obligatorie din punct de vedere legal în UE din momentul adoptării Tratatului de la Lisabona (2009)

Șase capitole:

- demnitate
- libertăți
- egalitate
- solidaritate
- drepturi cetățenești
- justiție

Cea de a treia generație de drepturi fundamentale:

- protecția datelor
- garanții în materie de bioetică
- transparență în administrare

12

Carta UE privind drepturile fundamentale

Prevederile Cartei se aplică:

- instituțiilor și organismelor UE, în toate acțiunile acestora
- autorităților naționale, atunci când acestea implementează dreptul UE.

Prevederile Cartei nu vor extinde sub nici o formă competențele Uniunii, astfel cum sunt definite acestea prin tratate (art. 6 (1) din TUE).

13

Carta UE privind drepturile fundamentale

Art. 21 (1): Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală.

Art. 21 (2): În domeniul de aplicare a tratatelor și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale ale acestora, se interzice orice discriminare pe motiv de cetățenie.

14

Carta UE privind drepturile fundamentale

Conceptul de efect orizontal direct = posibilitatea persoanelor de a invoca anumite prevederi din dreptul UE în relația acestora cu alte persoane, în loc de a putea invoca respectivele prevederi doar împotriva statului sau a autorităților publice.

15

Cauza C-144/04 Mangold

- 75. Astfel, principiul nediscriminării bazate pe vârstă trebuie privit ca principiu general al dreptului comunitar. În situațiile în care reglementările naționale se încadrează în sfera de aplicare a dreptului comunitar, așa cum se întâmplă în cazul paragrafului 14(3) din Legea privind angajarea cu fracție de normă și angajarea temporară în muncă din Germania, astfel cum a fost modificată prin legea din anul 2002, în calitate sa de măsură de implementare a Directivei 1999/70 (a se vedea de asemenea în acest sens paragrafele 51 și 64 de mai sus), și se sesizează Curtea pentru o hotărâre preliminară, Curtea trebuie să ofere toate criteriile de interpretare necesare instanțelor naționale pentru a stabili dacă reglementările respective sunt compatibile cu acest principiu (cauza C-442/00 *Rodríguez Caballero* [2002] ECR I-11915, paragrafele 30-32).
- 76. Prin urmare, respectarea principiului general privind egalitatea de tratament, în special cu privire la vârstă, nu poate fi condiționată ca atare de expirarea perioadei stabilite de statul membru pentru transpunerea unei directive prin care se urmărește stabilirea unui cadru general pentru combaterea discriminării bazate pe vârstă, în special în ceea ce privește organizarea unor remedii legale adecvate, sarcina probei, protecția împotriva victimizării, dialogul social, acțiunile afirmative și alte măsuri specifice pentru implementarea respectivei directive.

16

Cauza C-555/07 Küçükdeveci

- 22. Trebuie de asemenea menționat faptul că articolul 6(1) din TUE prevede faptul că Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene trebuie să aibă aceeași valoare juridică precum cea a tratatelor. Potrivit articolului 21(1) din cartă, '[s]e interzice orice discriminare bazată pe ... vârstă ...'.

17

Cauza C-143/08 Römer

Considerații extinse cu privire la discriminarea bazată pe orientarea sexuală

18

C-414/16 Egenberger

- **76** Interzicerea tuturor formelor de discriminare bazate pe religie sau convingeri este obligatorie, ca principiu general al dreptului UE. Această interdicție, care este prevăzută de articolul 21(1) din Cartă, este suficientă în sine pentru a le conferi persoanelor un drept pe care acestea pot să îl invoce ca atare în litigiile dintre acestea într-o materie de drept vizată de dreptul UE (a se vedea, în ceea ce privește principiul nediscriminării bazate pe vârstă, decizia din data de 15 ianuarie 2014, *Association de médiation sociale*, C-176/12, UE:C:2014:2, paragraful 47).
- **77** Referitor la efectul obligatoriu, articolul 21 din Cartă nu este diferit în principiu față de diferitele prevederi ale tratatelor de înființare prin care se interzice discriminarea bazată pe diferite motive, chiar și în situațiile în care discriminarea derivă din contractele dintre persoane fizice (a se vedea, prin analogie, deciziile din data de 8 aprilie 1976, *Defrenne*, 43/75, UE:C:1976:56, paragraful 39; din data de 6 iunie 2000, *Angonese*, C-281/98, UE:C:2000:296, paragrafele 33 la 36; din data de 3 octombrie 2000, *Ferlini*, C-411/98, UE:C:2000:530, paragraful 50; și din data de 11 decembrie 2007, *International Transport Workers' Federation și Finnish Seamen's Union*, C-438/05, UE:C:2007:772, paragrafele 57 - 61).
- **78** În al doilea rând, trebuie subliniat faptul că, exact ca și articolul 21 din Cartă, articolul 47 din Cartă referitor la dreptul la o cale de atac eficientă și la un proces echitabil este suficient în sine și nu este necesar să fie detaliat mai specific prin prevederile legislației UE sau ale celei naționale pentru a le conferi persoanelor un drept pe care acestea pot să îl invoce ca atare.

19

Cauza C-414/16 Egenberger

- **82** Prin prisma aspectelor prezentate mai sus, răspunsul la Întrebarea 2 este acela că o instanță națională care examinează un litigiu dintre două persoane fizice are obligația, în situațiile în care aceasta nu dispune de posibilitatea de a interpreta legislația națională aplicabilă în conformitate cu articolul 4(2) din Directiva 2000/78, de a asigura în cadrul jurisdicției sale protecția legală a persoanelor prevăzută la articolele 21 și 47 din Cartă și de a garanta eficacitatea deplină a acestor articole prin neaplicarea, dacă acest lucru este necesar, a oricărei prevederi contrare din legislația națională.

20

Cauza C-569/16 și C-570/16 Bauer

- **89** (...) în particular, Curtea a stabilit deja faptul că interdicția prevăzută la articolul 21(1) din Cartă este suficientă în sine pentru a le conferi persoanelor un drept pe care acestea pot să îl invoce ca atare într-un litigiu cu altă persoană fizică (decizia din data de 17 aprilie 2018, *Egenberger*, C-414/16, UE:C:2018:257, paragraful 76), fără ca articolul 51(1) din Cartă să împiedice acest lucru.

21

Studiu de caz

O fermieră dorește să solicite sprijin pentru pensionare anticipată din activitatea agricolă – un stimulente stabilit în baza Regulamentului UE nr. 1257/1999 menit să faciliteze schimbările structurale din cadrul sprijinului acordat în domeniul agricol. Cerința constă din aceea că solicitantul nu trebuie să fi ajuns încă la „vârsta normală de pensionare” în conformitate cu prevederile naționale referitoare la pensii, care – în statul în care locuiește fermiera – stabilesc vârste de pensionare diferite pentru bărbați și femei. Fermiera (mamă a doi copii) a împlinit deja vârsta pentru pensionare pentru limită de vârstă, iar solicitarea sa a fost respinsă.

22

Cauza C-401/11 Soukupova

- **28** Prin urmare, la implementarea Regulamentului nr. 1257/1999, statelor membre li se impune, în conformitate cu articolul 51(1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, să respecte principiile privind egalitatea de tratament și nediscriminarea sancționate de articolele 20, 21(1) și 23 din Cartă.
- **36** Prin prisma celor stabilite mai sus, răspunsul la prima și la cea de a doua întrebare este acela că stabilirea diferențiată, în funcție de genul solicitantului de sprijin pentru pensionare anticipată din activitatea agricolă și, în cazul solicitanților femei, în funcție de numărul de copii crescuți de solicitant, prin prevederile schemei naționale de pensionare a statului membru în cauză referitoare la vârsta impusă pentru a avea dreptul la pensie pentru limită de vârstă este incompatibilă cu dreptul Uniunii Europene și cu principiile generale privind egalitatea de tratament și nediscriminarea referitoare la 'vârsta normală de pensionare' în sensul tezei a doua a articolului 11(1) din Regulamentul nr. 1257/1999.

23

CHARLES UNIVERSITY
Faculty of Law

Thanks for your attention

tomsej@prf.cuni.cz

22 mai 2023

Jakub Tomšej

24